

ΑΙ ΗΡΩΙΔΕΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ^{*}

Παράπλευρος τῆς Μόσχως, ἡ Χάϊδο Γιαννάκη Σέζου. Τὸ Σοῦλι ἀντιλαβεῖ τὸ ὄνομα τῆς. Εἶναι ἡ Αὐληγιανὴ Παρθένος τῆς Νέας Ἑλλάδος, ἐφάμιλλος, ἀν μὴ ὑπερτέρα, τῆς Μόσχως καὶ τῆς Μπονιπούλινας. Ὁ βίος τῆς εἶναι ἡρωϊκὸς ἀλλὰ καὶ ποιητικός· τὰ ἀριματά τῆς καὶ τὸ κάλλος τῆς ἔψαλλεν ἡ Μούσα. Περικαλλής, μὲ πτολίαν κυματίζουσαν τίζουσαν ἐπὶ τῶν ὥμον, μὲ πλοκάμους συνδεδεμένους δι' ἀργούσφαρτον ταινιῶν, μὲ φόρεμα πολύπτυχον καὶ κεντητὴν ζώνην καὶ γιορτάνι περὶ τὸν λαιμόν, ἵτο η πανδόρα, ἡ λιγερή κόρη, ἡ Χάϊδο. Πρωτηγωνίστησεν εἰς τοὺς ἀγώνας ἀπὸ τοῦ 1792 μέχρι τοῦ 1804. Ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς ὅπλαρχηγὸν ἡ σπῆθη εἰς τὰ ὄπλα καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν ὡς καπετάνισσα. Εἰς τὴν μάχην τῆς 20 Ιουνίου 1792 συναγωνίζεται μὲ τὴν Μόσχω. Καὶ ὅταν αὕτη ἔξελιπτεν, ἡ Χάϊδο συνεχίζει τὸ ἔργον. Δὲν ἐμάχετο μόνον ὡς στρατιώτης εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πυρός, ἀλλ' ἐκόμιζε πολεμοφόρδια, ἐφρόντιζε ὡς νοσοκόμος διὰ τοὺς τραυματίας, παρευρίσκετο εἰς τὰ συμβούλια τῶν πολεμάρχων συζητοῦσα καὶ συνατοφασίζουσα Πολλάκις ἔξερχομένη τοῦ Σουλίου ἐν ὥρᾳ νυκτὸς τὸν χειμῶνα μὲ τὰ παλληκάρια τῆς διέτριξε τὰς ἐχθρικὰς φάλαγγας φέρουσα ζωτροφίας. Ἡ ἀνδρεία τῆς τὴν καδίστα σεβατήν μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν. Ὅπος οἱ ἀνδρες ὠρκίζοντο εἰς τὸ σπαθὶ τοῦ Φύτου Τζαβέλλα, αἱ γυναῖκες ὠρκίζοντο εἰς τὸ ὄνομα τῆς Χάϊδως. Λιτὴ ἵτο ὁ συνεντικός δεσμός τῶν Σουλιώτιδων, ὃν θαυμαστεῖ παραμένει ἡ διδόνοια, πολὺ ὑπερτέρα τῆς τῶν ἀνδρῶν.

Καὶ ἡδὴ στρέψιμον τὸ βλέμμα μετὰ συγκινήσεως πρὸς τὸν κορηνόνδη βράχον τοῦ Ζαλόγγου. Ἐκεὶ ἔξετυλίζθη μοναδικὸν ἐν τῇ ἰστορίᾳ τῆς ἀνθρωποτήτης δρῆμα, ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀγ. Ἀπομάτων. Αἱ Σουλιώτιδες, παρθένοι εὐειδεῖς καὶ μητέρες κρατοῦσαι εἰς τέκνα των εἰς τὰς ἀγκάλας, ἴστανται ἐκεῖ καὶ προσβλέπουν ἐπὶ τῆς ἀλληλῆς πλευρῆς τοὺς ἀνδρας μαχομένους.

Μία στιγμὴ ἔτι καὶ ἔπειτα ἡ ἀτίμωτης καὶ ἡ δουλεία. Μὲ δρμῆν λεαίνης δρμῆτι τότε καὶ ἐσπενδοῦσιν λίθους καὶ τεμάχα ξύλουν κατὰ τῶν ἀπίστων. Στερφᾶς ἀπόφατις τὰς ὁδούς ἀπονέται ἀσπα καὶ χορὸς ἔγνωκλος σχηματίζεται· χορεύουν αἱ Σουλιώτισσαι τὸν πυροίχιον· ἀντὶ λόγων κρατοῦν τὰ τέκνα των καὶ ἡ κόμη κυματίζει καὶ τὰ κοτημάτα ἀστράπτοντα. «Θάνατον καὶ ὄχι σκλαβιάν! ἐλύτε ἀπίστοι» φωνάζουν ὄλαι ἐν χοῷ καὶ ἡ ὁδηγήτρια ἀνέρχεται εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ τὴν καλουμένην Στεφάνη, ἀφίνει τὰς ἀλλας καὶ ἀφοῦ ἐφύλλτε τὴν δευτέραν, μειδιῶσα πίπτει εἰς τὰ παφλάζοντα νερά τοῦ Ἀχέροντος. Ὡς ἀστραπὴ ὡρῆ ἡ δευτέρα· τὸ σύνθημα ἐδόμη διά τοῦ φιλίματος τῆς ἀγάπης· φίπτει τὸ βρέφος τῆς ἡ τρίτη καὶ πίπτει μετ' αὐτῷ καὶ ὁ χορὸς γοργὸς ἔξακολουθεῖ καὶ τὸ ἄσμα ἀντιχεῖ, ἐνῷ οἱ ἀπίστοι ἀλαλάζουν καὶ προ-

χωροῦν, ἐνῷ οἱ παραμείναντες εἰς τὴν ἀντίθετον ἄκραν Σουλιῶται μετὰ λιγμῶν παρακολουθοῦν τὴν ἐκτυλισσομένην τραγωδίαν. Ἐν μέσῳ σιγῆς διακοπομένης ἀπὸ τοὺς κλαυθμούς, ὡς λίθος συλλέται καὶ ἡ τελευταία τοῦ χοροῦ τοῦ Ζαλόγγου ἡρωΐς, φωνάζουσα «Καλλίτερος ὁ μάνατος ἀπ' τὴ σκλαβιά!». Η φωνὴ αὕτη συμβολίζουσα ὅλην τὴν ἴστορίαν τοῦ Σουλίου ἀπηχεῖ ἔκτοτε καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Δυστυχῆς ἡ ἴστορια δὲ διέποσεν τὰ ὄντα τῶν 60 ἡρωίδων τοῦ Ζαλόγγου τίς οἶδε ποίαν ὄλοκληρον ἴστοριαν εἶχεν ἐκάστη ἐξ αὐτῶν!

★

Ἐπτάρωδον τοῦ Σουλίου ἀπέχει ἡ Ρενιάσσα ἔχου τα 'Ενετικὸν φρούριον, τὸ ὅποιον περιεκύλωσε στρατὸς ἐκ 5,000 Τουρκαλβανῶν, οἵτινες τὸ κατέλαβον καὶ ἐφόνευσαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία, ὅσα εἶχον καταφύγει ἐκεὶ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Σουλίου. Πλησίον ὑπάρχει ὁ πύργος τοῦ Δημούλα, ἐντὸς τοῦ ὅποιον ἔμενε ἡ Σουλιῶτις Δέσποινα σύζυγος τοῦ Γεωργάκη Μπότση μὲ τὰς θυγατέρας, νύμφας καὶ ἐγγόνους τῆς. Ο σύζυγός της καὶ οἱ υἱοί της ἔπεισαν ἐνδόξως εἰς τὸ Σοῦλι. Οἱ ἔχθροι ἐπλησίασαν εἰς τὸν πύργον, ἀλλ' ἡ ἡρωΐς Δέσποινα ἐκλείσθη ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἐπιφρόβολει μετὰ τῶν ἀλλων φονεύουσα πολλοὺς τῶν ἀπίστων. Ἄλλ' οἱ ἀπιστοί πηδῶσι τὰ τείχη, ἐκβιάζουσι τὰς θύρας καὶ γίνονται κύριοι τοῦ πύργου. Ἡ Δέσποινα ἥτο μήτηρ καὶ μάμη καὶ φωκιά εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι αἱ χειρεῖς τῶν ἀπίστων θὰ ἔγγιζον τὰς θυγατέρας καὶ τὰς νύμφας τῆς. Μὲ τὸν δακλὸν ἀνάπτει κιβώτιον πλήρες πυροίδιος φωνάζουσα: «Ἡ Δέσποινα τοῦ Μπότση δὲ παραδίδεται, δὲν προσκυνάει παιάδες· ἔρθει νὰ πεθάνῃ» καὶ εἴρον ὄλαι—11 τὸν ἀριθμὸν—ἡρωϊκὸν μάνατον, ἐνῷ οἱ ἐπιδρομεῖς ἐθάπτοντο καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ πύργου.

Μετὰ τὴν τραγωδίαν τοῦ Ζαλόγγου οἱ ὑπὸ τὸν Κ. Μπότσαρον Σουλιῶται διημένθησαν εἰς Βουργαρέλι καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βρεστενίσαν ἵνα διαβαίνοντες τὸν Ἀχέροντον καταφύγουν εἰς τὰ ὄρη τοῦ Ἀγραφον. Ὁ χρωμάτησαν ἡμίφορον ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, συνηγόρησαν δ' ἐκεὶ ὑπερχίλιοι ἐκ διαφόρων σημείων. Ο Τουρκοαλβανικὸς στρατὸς τοὺς προσεβάλε. Οχιγόθησαν ἔτι μικροὶ οἱ Σουλιῶται. Οι Τούρκοι ἀνέμενον τὸν χειρότερον ἐδόμον τῶν Σουλιωτῶν: τὴν πετναναν. Αἱ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ζαλόγγου περισσοτεῖσαι γυναῖκες ἐβοήθησαν τοὺς ἀνδρας προσκομίζουσαι τροφὰς καὶ πολεμοφόρδια καὶ ἀποκομίζουσαι τοὺς τραυματίας. Μεταξὺ ἀντῶν ἥτο καὶ ἡ Ἐλένη θυγάτηρ τοῦ Νότη Μπότσαρη, γενναιόφυγος καὶ περικαλλής, μὲ ώραια γαλανὰ μάτια, τῆς ὁποίας τὰ θέλγητρα εἶχον κεντητήση τὴν ὄρεξιν τοῦ Ἀλῆ νὰ γίνῃ κύριος αὐτῆς, καὶ ὅστις μάτηη ἀπεπειράθη καὶ νὰ τίνῃ ἀπάγαγη.

Περὶ τὰ μέσα 'Απριλίου τοῦ 1804 οἱ Σουλιῶται προδίδονται. Μεσονύκτιον. Οἱ εἰς τὸν προμαχῶνας ἀνδρες ἀκούντων τὰς κραυγὰς τῶν περὶ τὸ μοναστήριον γυναικοπαίδων ἡ φρουρά ὑπὸ τὸν Γιαννάκην Μπό-

*) Τέλος.

τσαρην, εἰς τὴν κορυφήν τοῦ Σέλτεσου κατεκερματίσθη. Οἱ ἔχθροι δὲ ἀτραποῦ γνωστῆς τῷ προδότῃ διημύνθησαν πρὸς τὴν μονὴν καὶ ὁ ἄγων μετεβλήθη εἰς σφαγήν. Ὁ Κίτσος Μπότσαρης σπεύδει πρὸς τὸ μοναστήριον, ἔνθα αἱ γυναικες, ἀρχηγούσης τῆς Χρηστίνας Μπότσαρη, μητρὸς τῆς Ἐλένης, ἡγονίζοντο τὸν ἔσχατον ἀγῶνα. Οἱ Σουλιῶται πάτοντι σχεδὸν ὅλοι. Λίγην τε καὶ ἔπειτα ἐπαναλαμβάνεται φρικωδεπτέρα καὶ αἴματροτέρα ἡ σκηνὴ τοῦ Ζαλόγγου. Τὰ παιδία ωπίτονται πρῶτα, αἱ μητέρες τὰ ἀκολουθοῦσι.

Ἡ Ἐλένη Μπότσαρη, λαβοῦσα τελευταίαν διαταγὴν παρὰ τὸν πατρός της Νότη Μπότσαρη νὰ φονευθῇ παρὰ νὰ παραδοθῇ καὶ ἰδούσα περὶ αὐτὴν πάπιοντας πάντας σχεδὸν τὸν συγγενεῖς της, ἔτρεξε πρὸς τὸν Ἀχελῶνα, εἰς τὰ ὕδατα τοῦ διόπιου καὶ ἄλλη εδῶν τὴν λύτρωσιν. Καταδικούμενη ἔφθασεν εἰς τὴν ἴψηλήν ὅχθην τοῦ ποταμοῦ φρέσουσαν μέχρι τῆς σήμερον τὸ δόνυμα «Πήδημα τῆς Καπετάν-Ἐλένης», ἔκει δὲ καταβαλοῦσα ὑπάτην ἀντίστασιν ἐναντίον τῶν διοπτῶν, ἐπήδησεν εἰς τὸν ποταμόν. Ἀλβανός τις τότε εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὕδωρ, ἵνα συλλάβῃ αὐτήν. Ἀλλ’ ἡ ἥρωις ἐπροτίμησε δια μαρτυρικοῦ θανάτου νὰ ἐπισφραγίσῃ ἥρωϊκὴν ζωήν· ὕδημησεν ἐπὶ τοῦ ὄπλου ὅπερ ἔτεινε πρὸς αὐτὴν ὁ Ἀλβανός διὰ νὰ κρατηθῇ ἀπ’ αὐτοῦ καὶ φρενίσασα αὐτόν, κατεπινύγη μετ’ αὐτοῦ. Τῆς αἱματηρᾶς τραγωδίας ἐπέζησαν δῆς Σουλιῶται καὶ μία γυνὴ, ἡ Μαργαρίτα Πανταζῆ. Καὶ ἐπηλήθευσε τὸ δημοτικὸν ἄσμα εἰς ὃ φέρεται λέγουσα ἡ Ἐλένη Μπότσαρη:

«Τοῦροι μὴ μὲ παιδεύετε, μὴ χάσετε τὸν κόπο
ἐγώ μ’ ἡ Λέρ’ τοῦ Μπότσαρη, τσούπα τοῦ γέρω Νότη
σέργω ττοντέρει ττιμοσί, πιστόλες ἀσημένιες
καὶ ζωτανὴ δὲν πιάρομαι εἰς τὸν Τουρκῶν τὸ χέρια».

★

‘Αλλὰ καὶ αἱ νῆσοι ἔχουν νὰ ἐπιδεῖξουν τοὺς μεγάλους αὐτῶν ἀντιπροσώπους ἐν τῇ ἴστοριᾳ τῶν ἥρωϊδων. Εἶνε ἡ Πρόδημος Ἀθηνᾶ τοῦ ἀγῶνος, ἡ μῆτρις τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, ἡ Σπετσιώτισσα Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα, τῆς δοπίας ἡ γέννησις συμπίπτει μὲ τὴν γέννησιν τῆς ιδέας τοῦ Μεγάλου Ἀγῶνος.

Τὴν εἰκόνα αὐτῆς ἔχάραξε παραστατικώτατα ἡ ποιητικὴ γραφίς τοῦ Ἀλ. Σούτσου. Τὴν παρουσιάζει ὡς Ἀρτέμιδα μὲ τὸ βῆμα τὸ στιβαρόν, ὡς Ἡραν μὲ τὰ δύματα τὰ ἀποτονέοντα σπινθῆρας, μὲ κρυστοκέντητον ἔνδυμα, ὅπερ συνέσφιγγεν ζώνην ἀργυροῦ, ἐνῷ δίπλα τῆς ἔξεμπατο ἥχηρα σπάθη.

Αὐτὴν ἡ πλουσία, ἡ «Μεγάλη Κυρά», ὡς ἀπεκαλεῖτο, ἡ δυναμένη νὰ ἀπολαύῃ ἐν τῇ ἔνεη τῶν ἀγῶνων τῆς ζωῆς, ἐπροτίμησε νὰ ἔκτειθῇ εἰς πάντα κίνδυνον, συνεισφέρουσα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος τὰ πλούτη της καὶ διὰ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῆς τὰ τέκνα της. Ἐξόπλισε ιδίαις δαπάναις τὰ ἐπτά πλοῖα της καὶ ἐμπιστευομένη αὐτὰ εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ νιοῦ της, ἐπιβαίνει τοῦ «Ἀγαμέμνονος» καὶ περιεχομένη τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀργολικοῦ φέρει τροφάς εἰς τοὺς πεινῶντας, πολεμοφόδια εἰς τοὺς πολιορκούμενους, ἐπικουρίας εἰς μαχομένους. Διότι τὸ καλὸν παραδείγμα δρομῆσα εὐτόλμως ἐντὸς νεφῶν πυρίτιδος καὶ γίνεται ἡ σημαίοφόρος τῆς Ἐλευθερίας.

‘Αλλ’ ἡ ὑπερήφανος πολεμίστρια δοκιμάζει βαθεῖαν ὀδύνην. Ὁ νιός της πίπτει μαχύμενος ἐνώπιον τῆς νεκρός. Ἐκφρων ζητεῖ ἡ Μπουμπουλίνα νὰ εἴη πλησίον του τὸν θάνατον, ἀλλ’ ἡ Πατροίς ἔχει ἀνάγκην αὐτῆς καὶ σπειδεῖ νὰ παράσχῃ τὴν προστασίαν της εἰς τοὺς ἐν Λέροντι καταφυγόντας. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολεώς ἡ ἥρωις Σπετσιώτισσα ἐνεκαρτέρησεν εἰς τὰς περιπτετείας τοῦ πολέμου καὶ σταν ἡ πρωτεύουσα τοῦ Μορέως ἐπεισ τὴν 26

‘Οκτωβρίου 1821 εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ἐκ τῶν πρώτων εἰσῆλασεν εἰς τὴν ἀλωθεῖσαν πόλιν ἡ Μπουμπουλίνα ἔφιπτος, σιδηροφοροῦσσα, παφὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Θεοδόρου Κολοκοτρώνη. Μετὰ ἓνα περίπου μῆνα, ἡ Μπουμπουλίνα εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου ἐπιβαίνουν τα πλοίου, διέταξε ἐφοδον λέμβων κατὰ τοῦ φρουρίου. Οἱ μέρδοι ἀπὸ τῶν ἐπιθαλασσίων προμαχώνων πίπτουν δές χάλαζα καὶ ἀναγκάζουν τοὺς ναύτας νὰ ὑποχωρίσουν. Ἡ Μπουμπουλίνα τότε βοᾷ: «Εἰσθε λοιπὸν γυναῖκες καὶ ὅχι ἄνδρες; Ἐμπόρος! Οἱ ἄνδρες ντακούνουν, μάχονται καὶ θνήσκουν.

‘Αλλὰ καὶ ἄλλη προβάλλει ἀρρενωπὴ μορφή, ἡ ἥρωις τῆς Μυρόνου, ἡ Μαντώ Μαρογένους, ἥτις ὅταν ἡ Ἐλλὰς ἀφιπνίσθη ἐκ τοῦ λημάργου, ἐσπεύσεν εἰς τὸν Μύρονον πλήρης ἀγνοοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Αἱ νῆσοι εἰχον ἐπαναστάτιση. Ἡ Μαντώ τὸν Μάιον 1821 ιδίαις δαπάναις ἐξόπλισε δύο πλοῖα, συνήθουσε τοὺς προῦχοντας καὶ τὰ παλληκάρια, τὰ δόπια μικρή φωνῇ τὴν ἀνεκήρυξαν ἀρχηγὸν καὶ ὥπλισεν ἀμέσως τοὺς δυναμένους νὰ φέρουν ὅπλα.

‘Ἡ Μαρογένους ἥτο ἡ κατ’ ἔξοχὴν φύτωρ τῆς ἐπαναστάσεως· αἱ δύμιλαι της πρὸς τὰ παλληκάρια εἶνε πρότυπον φιλοπατρίας, συνέσεως καὶ εὐφραδείας. Εἶχε τὸ μέγα χάρισμα νὰ μεταδιδῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν της. Οἱ κατοίκοι τῆς Μυρόνου ἥμελησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς ἑστίας τους νὰ μεταβοῦν νὰ πολεμήσουν, ἀλλ’ ἡ σφρώνων Μαντώ τοὺς ἀπέτρεψε. «Νὰ εἶσθε συνετοί, τοῖς εἰπεν, εἰς τὰς ἐκδικήσεις σας, διὰ νὰ μὴ καταστραφοῦν αἱ γυναικές σας ὅπως εἰς τὴν Χίον. Νὰ μὴ τὰς ἐγκαταλείψετε διὰ νὰ δράμετε κατά τοῦ ἔχθρου, ἀλλ’ διπλασιήτε νὰ ἀπορούσετε αὐτόν». Ὁ ἔχθρος ἐπέτεθη ἐγένετο ἀπόβατις. Ἡ Μαντώ σπεύδουσα, τοὺς τρέπει εἰς φυγήν. 18 ἔχθροι φονεύονται καὶ 60 ἐγένοντο αἰχμάλωτοι τῆς Μαντοῦς, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀρχηγός, τοῦ δόπιου ποδοπατεῖ τὴν κεφαλήν καὶ διὰ τοῦ πέλματος κτυπῶσα αὐτὴν ὑπερηφάνως, ἐφόραντε :

—Τιμὴ εἰς τὰ παλληκάρια, νίκη εἰς τὸ Σταυρόν! Καὶ ὑπερφόνησαν οἱ συναγωνισταὶ τῆς Μυρόνοι : —Δόξα εἰς τὴν Μανδόνα Μαρογένους!

‘Ἡ Μαντώ διέταξε νὰ περιποιηθοῦν τοὺς αἰχμάλωτους καὶ νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς πολεμίους. Ἡ Μύρονος ἐσάνθη οὕτω ἀπὸ τὴν καταστροφήν.

‘Αλλὰ δὲν περιορίζεται ἡ δρᾶσις τῆς Μαγτοῦς εἰς Μύρονον.

Εἰς Κάρυπτον, ὅτε ἐποιοκοῦντο οἱ κατοίκοι καὶ ἐστεοδύντο τροφῶν, ἡ Μαντώ ἔδραμεν ἐπὶ κεφαλῆς 16 λόχων πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῶν. Μετέτρεψεν ἐπίσης τῶν μαχῶν τοῦ Πηλίου, τῆς Φθιώτιδος, ἐβοήθησε τὸν Καραϊσκάκην, συνέδραμε διὰ κρημάτων τὸ Μεσολόγγι. Ἐδαπάνησεν διλόκληρον τὴν περιουσίαν της ὑπέρ τοῦ ιεροῦ ἀγῶνος, ἐνθαρρύνσα τοὺς ἀγονιζομένους.

‘Αλλ’ ἡ Μαντώ δὲν εἰργάσθη μόνον μὲ τὸ ὄπλον καὶ διὰ τοῦ λόγου ὑπέρ τοῦ ἀγῶνος. Ὅπεστήγιες αὐτὸν καὶ διὰ τῆς γραφίδος. Αἱ ἐπεκλήσεις ἡς ἀπέστειλε πρὸς τὰς Παρισινὰς γυναικας καὶ πρὸς τὰς Ἀγγλίδας, μαρτυροῦσσιν ὅτι ἡ χειρὶς ἡτοίς ἐχειρίζετο δεξιῶς τὴν σπάλην, ἐχειρίζετο ἐπίσης δεξιῶς καὶ τὴν γραφήν. Ἡ γενναία ἥρωις κάρη — ἀντιστράτηγος — εἶνε ἡ συμπαθεστέρα μορφὴ ἐκ τῶν γυναικῶν τοῦ Ἀγῶνος, συνενούσα κάλλος καὶ ἀνδρείαν, παραμείναστα δὲ δι’ ὅλου τοῦ βίου της παραθένος.

Τὴν Μαντώ ὑμνησεν ὁ Γάλλος ποιητής Λέων Βαρατ διὰ ποιήματος ἐκτενοῦς, τὸ δόπιον τελειώνει οὕτω : «Ἡ ἀρχαιότης θὰ καθίστα τὴν Μαντώ θεότητα καὶ διὰ νὰ διαιωνίσῃ τὸ ἔξοχον παράδειγμά της θὰ ἀνίγησε πναὸς πρὸς ἀΐδιον αὐτῆς δόξαν».

Ανέφερα τάς πορφαίας ἡρωίδας· ἀλλὰ πόσαι ἄλλαι δὲν ἀνεδύζησαν τοιαῦται, χωρὶς τὰ ὀνόματά τουν νά τὰ διαπόσυ ἡ ἴστορία. Ὄλιγοι ἵσως γνωρίζουν τὸ ὄνομα τῆς Κωνσταντίνας Ζαχαροῦ. Ὅταν οἱ Μανιταὶ μαθόντες τάς σφαγὰς τῶν Χριστιανῶν τάς γενομένας εἰς τὸν Μιστρᾶ, τὰ Καλάβρυτα καὶ τὸ Αἴγιον, ἔδω αὐτὸν τὸ σημεῖον τοῦ συναγερμοῦ, μία Σπαρτιτεῖς τότε, ἡ Ζαχαροῦ, κόρη ἐμνομάρτυρος, ἐγκατέλειψε τὴν οἰκογένειάν της καὶ ἤλαβε τὰ ὅπλα. Ἐτῇ τε τὴν Ἑλλ., σημιαίαν εἰς μίαν οἰκίαν ὃς σημεῖον στρατολογίας. Λί Λαζαρίδης καὶ οἱ Λάζαρωνες ἐνεθουπάτησαν εἰς τὰ πατριωτικά της λόγια καὶ τίνι ἡρολούμηταν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Λαζαρίδημενος ὅπου 500 χωριοὶ ἀνεκήψυτον τὴν ἀναγέννην τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἡλείας σπεύδειεις συνάντησιν τῆς Ζαχαροῦ καὶ τὴν εὐλογεῖ. Ἡνάγκασε αὕτη τότε τοὺς Τούρκους νὰ κλείσθουν εἰς τὸν πύργον τοῦ Εὔρωπα, καὶ φθάνει εἰς Λεοντάριον, ὃπου ἀνατρέπει ἀπὸ τὰ τζαμιά τὴν ἡμισέληνον, καὶ πυρπολεῖ τὴν οἰκίαν τοῦ Βοεβόδα, ὅπτις πίπτει νεκρὸς ἀπὸ τὰ κτυπήματά της.

Πῶς νὰ μὴ ἀναρέψῃ τις τάς ἡρωΐδας τοῦ Μεσολογγίου, αἱ ὁποῖαι κατά τὴν ἴστορικήν πολιορκίαν ἔξετέθησαν εἰς τοὺς μερίστους τῶν κινδύνων, διό καὶ ἐφονεύθησαν περισσότεροι γυναικεῖς ἢ ἄνδρες; Καὶ φονέσται μία μῆτρη μὲ τὴν ὕδναν βόμβαν διῆς φονεύνονται τὰ δύο τένα τῆς καὶ ἀλλη βόμβα πίπτει ἐπὶ ἑξ κεανύδων, καὶ τρίτη πληγώνει τὴν μητέρα καὶ καλύπτει τάς ἐννέα μυγατέρας της.

Πῶς νὰ μὴ ἀναρέψῃ τις τάς Σπαρτιάτιδας, τάς Κρήσσας, τὴν Δόμενα Βισβίζη, τὴν Ἐλένην Λιαροπούλου ἐκ Βυτίνης, τὴν Σάββαιναν, ἡτις ἔφερε καὶ βαθύμων ταγματάρχουν, ἀγωνισθεῖσα εἰς Βαλτέτοι μὲ τὸν Κολοκοτρόνην καὶ τὸν Μαυρομιχάλην καὶ τόσας ἄλλας.

Ποίος αἰνος θὰ ἔξαρκέσῃ νὰ ὑμνήσῃ τὴν δόξαν τῶν Ἐλληνῶν καὶ πόσαι δάρφναι πρέπει νὰ συλλεχθοῦν διὰ νὰ πλαισιώσουν τάς ἡρωϊκὰς ἐκείνας Ἑλλ. μορφάς!

Ο «Πανελλ. Σύλλογος τῶν γυναικῶν» θὰ ἐκτε-

λέ τη ἐθνικὸν καθῆκον ἐάν περισυλλέξῃ πᾶσαν εἰδησιν πρὶν ἡ ἡρόνος παρόση καὶ τὰ ὕστατα ἀναμνηστικὰ λεύφανα καὶ προβῆτη εἰς ἔκδοσιν πλήρους καὶ ἐξηραβισμένης ἴστορίας τῶν ἡρωΐδων τῆς Ἐπαναστάτεως, περὶ οὓς ὥλλως τε ἐμερόμινησεν ἡδη καὶ εἰργάσθη ἡ ἀκάματος φλάστωρ Γεν. γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου κ. Σωτηρία Λαμπέρη.

Οταν δὲ μετὰ ἐννέα ἔτη ὁ ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμὸς ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ διασπορᾷ θά διοράτη τὴν 100τρηδά τῆς ἀπολυτρόστοις ἐνὸς τιμητάτος του, ἡς ὑπενέτουν αἱ ἡλικαιαὶ ἀπτίνες μαζῆ μὲ τὰ μεγαλουργά διοικώματα τῶν Ἀγωνιστῶν, οὓς ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ ἔθνους τότε θά λαξεύῃ, καὶ τὸ Μνημεῖον τῶν Ἡρωΐδων Μητέρων, γνωστῶν καὶ ἀγνώστων, τοῦ δόποιον ὁ θειέλιος λίθος τίθεται σῆμαρον.

★

Ἐπρόκειτο κατὰ τὴν σημερινὴν ἑορτὴν νὰ πλεγῇ τὸ ἐγκώμιον τῶν ἡρωΐδων τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀλλὰ ποιὸν ἐγκώμιον εὐγλωττότερον, πειστικότερον, ὑφιστετέστερον ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ξηράν ἔστω καὶ σύντομον ἀφήγησιν τοῦ βίου τῶν ἡρωΐδων; Ἀπλῆ μονη μνεία τῶν ἀγώνων των εἶνε τὸ ἄριστον τῶν ἐγκώμιων.

Καὶ ἡδη, σείς αἱ νεώτεραι Ἑλληνίδες, αἱ δοποῖαι ἐπληρονομήσατε τοιαῦτα μεγάλα παραδείγματα γενῆτε αἱ σημιαυφόροι νέας ἐθνικῆς ζωῆς. Εἳν αἱ προημήτορες ὑπερηφανίσθησαν τὴν τιμὴν τῆς Πατρίδος διὰ τῶν ὅπλων καὶ τὴν ἀνέστησαν, σείς διὰ τῶν εἰρηνικῶν ὅπλων τῆς εὐσεβίας καὶ τῆς φιλοπατρίας συνεχίσατε ἐν τῷ οἴκῳ τὸ ἔργον ἐκείνων ὁ ἀγών δὲν ἔλλεισε καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος ἔγκειται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς νῦν καὶ τὰς μελλουσάς μητέρας.

Τιμῇ καὶ δόξᾳ εἰς τὰς ἡρωΐδας τῆς Ἐπαναστάσεως! Τιμῇ καὶ δόξᾳ εἰς τὰς Ἑλληνίδας ἐκείνας, εἰ δοποῖαι παραπτευμάτουσα καλούς στρατιώτας θὰ προσθέσουν νέας φωτεινάς σελίδας εἰς τὴν ἴστορίαν τοῦ Ἑλλην. Γένους.

* ΦΙΔΟΛΟΓΙΚΟΙ ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΙ *

ΑΝΤΙΛΟΓΙΑΙ

[Η ἐποχὴ τῶν ἀτοκινήτων, τῶν ἀεροπλάνων καὶ τῆς μεγάλης ταχύτητος ἐν γένει, ἔφερε καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν τὴν δρεξινὴν τῆς συντομίας. Η συμπλέκωσις τῆς σκέψεως εἰς γνωμικά καὶ ἀποφθέματα ἔγινε πάλιν ἀπὸ τῶν τοῦ οντομοῦ. Καὶ ὁ οντόμος αὐτὸς μᾶς ἔδωκε τελευταῖς μερικὰ ὄρατα βιβλία, μεταξὺ τῶν ὅποιων καὶ αἱ «Ἀντιλογίαι» τοῦ Καρόλου Ρεζιμανόε, ἀπὸ τὰς ὅποιας ἀποσπουδεύει τὰ ἐκλεκτότερα μέρη].

Μερικοὶ ἀρέσκονται νὰ κυβερνοῦν τὴν εὐαίσθησιαν των. Χαμένος κόπος. Δὲν ἔχουν καθόλου.

★

«Ἐχεις ἔνα φίλον; Φύλαξε τον καλά.

Μὲ τὴν φαντασίαν μου ἡ εἰς τὸ ὄνειρόν μου ἐδολοφόνησα κάμποσες ντουζίνες ἀνθρώπων.

★

«Ἐνας ἄνθρωπος ἐμπιστεύεται εἰς τὸν χειρότερον ἐχθρόν του. Μία γάτα ποτέ. Καὶ ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του ἀνώτερον ξῶν.

Εἰμπορεῖς νὰ κρίνῃς τὸν Θεόν, τὸν Ραφαήλ, τὸν Σαΐξπηρ. Αὐτὸς λέγεται κριτική. Ἐκρινες, σύμως τὸν πατέρα σου ἡ τὴν μητέρα σου; Αὐτὸς λέγεται βλασφημία.

★

Ο ἄνθρωπος κάμνει εὐχαρίστως τὸν ἄλλους συμμετόχους τῶν βασάνων του. Τῆς χαρᾶς του ποτέ.

★

Η μηνή δὲν χρησιμεύει τίποτε χωρὶς τὴν εὐθυνήν. Ἐκείνος ποῦ θέλει νὰ δημιουργήσῃ πρέπει νὰ ξεχάσῃ πολλά.

★

Εἰς μίαν συζήτησιν ἡ ἰδιοσυγκρασία παίζει σπουδαιότερον ρόλον ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην· καὶ τὴν λογικήν.

★

Τίποτε ἀπαισιώτερον καὶ πλέον ἐπικίνδυνον ἀπὸ ἓνθρωπον «πεπεισμένον».

Απαισιοδοξία, τυφλότης.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΡΕΖΙΜΑΝΣΕ